

Briuselis, 2013 11 06
COM(2013) 762 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos įgyvendinimas. Komisijos gairės

{SWD(2013) 445 final}
{SWD(2013) 446 final}
{SWD(2013) 447 final}
{SWD(2013) 448 final}
{SWD(2013) 449 final}
{SWD(2013) 450 final}
{SWD(2013) 451 final}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos įgyvendinimas. Komisijos gairės

1. ĮVADAS

Europa negali sau leisti švaistyti energijos. Efektyvaus energijos vartojimo tikslą ES išsikėlė jau seniai ir jam nesyk pritarė ES valstybių ir vyriausybių vadovai.

2007 m. Europos Vadovų Taryba priėmė didelio užmojo 2020 m. energetikos ir klimato kaitos tikslus – 20 % sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, iki 20 % padidinti galutinio energijos suvartojimo iš atsinaujinančių energijos išteklių dalį ir 20 % padidinti energijos vartojimo efektyvumą¹.

Tie tikslai buvo dar kartą patvirtinti strategijoje „Europa 2020“², kuriai pritarė Europos institucijos, valstybės narės ir socialiniai partneriai. Visiems šiems subjektams tenka vaidmuo užtikrinant, kad siekdama „Europos 2020“ tikslų ES imtųsi reikiamų veiksmų.

Pagal 2010 m. prognozes³ ES 2020 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslas nebus pasiektas ir dėl tos priežasties reikalingos naujos Europos ir nacionalinio lygmens priemonės. Reaguodama į tokią padėtį Komisija 2011 m. pateikė Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos pasiūlymą. Pasiūlymas buvo pagrįstas patirtimi, įgyta įvairiose srityse, kaip antai, pastatų energinio naudingumo, energetikos paslaugų ir kogeneracijos. Visų tų sričių bendras bruožas yra iki šiol neišsemtas didžiulis energijos vartojimo efektyvumo potencialas, todėl pasiūlymo atskaitos tašku pasirinktas teiginys, kad didžioji dalis sutaupytinios energijos turėtų būti sutaupoma didinant energijos vartojimo efektyvumą, t. y. naudojant mažiau energijos esant tokiam pačiam ekonominės veiklos ar paslaugos lygiui. Bendrasis pasiūlymo tikslas – svariai prisidėti siekiant ES 2020 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslo ir sukurti bendrą energijos vartojimo efektyvumo skatinimo sistemą, veiksiančią Sąjungoje po 2020 m. 2012 m. spalio 25 d. abu teisės aktų leidėjai priėmė tą pasiūlymą kaip Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą 2012/27/ES⁴.

2. ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO DIREKTYVA

Energijos vartojimo efektyvumo direktyva (EVE direktyva) 2012 m. lapkričio 14 d. paskelbta *Oficialiajame leidinyje*, o 2012 m. gruodžio 4 d. įsigaliojo. Valstybės narės turės ją perkelti iki 2014 m. birželio 5 d. (išskyrus tam tikras nuostatas, kurioms numatytas kitas perkėlimo terminas⁵).

EVE direktyvoje nustatytos teisiškai įpareigojančios priemonės, kuriomis siekiama, kad valstybės narės labiau stengtųsi efektyviau vartoti energiją visoje energijos grandinėje – nuo energijos transformavimo ir paskirstymo iki jos galutinio vartojimo. Toliau trumpai apžvelgiami svarbiausi direktyvos reikalavimai būsimai energetikos politikai.

¹ Kitaip nei kiti du tikslai, pastarasis nebuvo įtvirtintas teisiškai įpareigojančia priemone.

² COM(2010) 2020 galutinis.

³ Energijos vartojimo efektyvumo plano poveikio vertinimas (SEC(2011) 277).

⁴ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB (dėl ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams) ir 2010/30/ES (dėl gaminių ženklavimo ir standartinės informacijos pateikimo) bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB (dėl termofikacijos (kogeneracijos) skatinimo) ir 2006/32/EB (dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų).

⁵ Žr. 28 straipsnio 1 dalį.

Pirma, siekiant sutvirtinti valstybių narių įsipareigojimą dėl strategijos „Europa 2020“, EVE direktyvoje pirmą kartą aiškiai apibrėžiamas ir kiekybiškai nustatomas ES energijos vartojimo efektyvumo tikslas – „*Sąjungos energijos suvartojimas 2020 m. neturi viršyti 1 474 mln. tne⁶ pirminės energijos arba neturi viršyti 1 078 mln. tne galutinės energijos*“⁷. 2013 m. liepos 1 d. įstojus Kroatijai, tie tikslai buvo patikslinti: suvartojimas „neturi viršyti 1 483 mln. tne pirminės energijos arba 1 086 mln. tne galutinės energijos“.

Tinkamas visapusiškas EVE direktyvos įgyvendinimas bus reikšmingas žingsnis siekiant ES 2020 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslo, o pastarasis padės įgyvendinti ES 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kaip paaiškinta Žaliojoje knygoje COM(2013) 169 *final*. Įvertinus pažangą, kurią padarė valstybės narės, siekdamos pagal EVE direktyvos 3 straipsnį nusistatytų orientacinių nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo tikslų, diskusijos, kokių tipų tikslų reikėtų 2030 m. ir koks būtų tinkamas jų lygis, įgis daugiau konstruktyvumo.

EVE direktyvoje valstybės narės įpareigojamos nusistatyti 2020 m. orientacinius nacionalinius energijos vartojimo efektyvumo tikslus, kurie gali būti pagrįsti skirtingais rodikliais (pirminės arba galutinės energijos suvartojimu, sutaupytu pirminės ar galutinės energijos kiekiu ar energijos intensyvumu). Valstybės narės apie tuos tikslus ir apie jų išraišką pagal pirminės ir galutinės energijos suvartojimą turėjo pranešti Komisijai iki 2013 m. balandžio 30 d. kartu su nacionalinės reformos programa arba atskiru pranešimu⁸.

Ta informacija pasinaudota Europos semestro procese⁹, ir ji laikoma vienu iš elementų, pagal kurį bus apskaičiuojama tikimybė iki 2020 m. pasiekti bendrą ES tikslą ir atskirų pastangų indėlis siekiant bendro tikslo. Visos valstybės narės jau yra pranešusios apie savo orientacinius nacionalinius tikslus, tačiau dvi iš jų juos nurodė ne tokiu formatu, kokio reikalaujama direktyvoje. Orientaciniai nacionaliniai energijos vartojimo efektyvumo tikslai, kartu paėmus, perša išvadą, kad iki 2020 m. valstybės narės siekia sutaupyti tik maždaug 16,4 % pirminės energijos ir 17,7 % galutinės energijos, o ne visus 20 %, kurių reikia norint įgyvendinti bendrą ES tikslą¹⁰. Tačiau norint gauti patikimesnį rezultatą pirmiau reikia atlikti nuodugnesnį visų valstybių narių tikslus, energijos modelio rezultatus ir visas šiuo metu rengiamas tolesnes politikos priemones apimančią vertinimą. Pagal EEV direktyvos 3 straipsnio 2 dalį ir 24 straipsnio 7 dalį Komisija iki 2014 m. birželio 30 d. privalo Europos Parlamentui ir Tarybai pateikti pažangos siekiant 2020 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslų vertinimą.

Be to, direktyvoje valstybės narės įpareigojamos nustatyti ir iki 2014 m. balandžio 30 d. paskelbti ilgalaikes pastatų renovacijos strategijas; tas įsipareigojimas ypač svarbus, nes beveik 40 % galutinės energijos suvartojama namuose, viešųjų ir privačiųjų subjektų biuruose, parduotuvėse ir kituose pastatuose. Viešojo sektoriaus pastatai turi tapti pavyzdžiu – kasmet 3 % centrinės valdžios subjektams priklausančių ar jų naudojamų pastatų turėtų būti renovuojami iki lygio, kurį valstybės narės nusistatė pagal Pastatų energinio naudingumo direktyvą¹¹. Viešojo sektoriaus vadovaujamasis vaidmuo pripažintas ir EVE direktyvos

⁶ Mln. t naftos ekvivalento.

⁷ Duomenys atnaujinti atsižvelgiant į Kroatijos stojimą į ES 2013 m. liepos 1 d.

⁸ Nacionalinių tikslų sąrašas ir įvertinimas pateikiami Komisijos komunikate (COM(2013) *final xxx*) dėl bendros pažangos įgyvendinant ES energijos vartojimo efektyvumo uždavinius.

⁹ Ypač COM(2013) 350 *final* ir teminis dokumentas *EUROPOS 2020 TIKSLAI: klimato kaita ir energetika*.

¹⁰ Dviejų valstybių narių (Slovėnijos ir Kroatijos), kurios nepateikė informacijos apie tai, kokie jų pirminės ir galutinės energijos suvartojimo tikslai 2020 m., atveju, atliekant skaičiavimus naudota istorinė informacija apie jų energijos vartojimą 2010 m. (http://ec.europa.eu/energy/efficiency/eed/reporting_en.htm).

¹¹ Direktyvos 2010/31/ES 4 straipsnis.

nuostatose dėl viešojo pirkimo: centrinės valdžios subjektai tam tikromis sąlygomis įpareigoti pirkti didžiausio energijos vartojimo efektyvumo produktus, paslaugas ir pastatus.

Valstybės narės privalo užtikrinti, kad 2014–2020 m. laikotarpiu galutinių vartotojų lygmeniu būtų sutaupyta tam tikras energijos kiekis, nustatydamos energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemą arba alternatyvias politikos priemones.

Pripažįstant, kad visų kategorijų ir tipų įmonės turi didelio potencialo sutaupyti energijos, visos įmonės raginamos atlikti energijos vartojimo auditą; įmonėms, kurios nėra mažos ar vidutinės, tai yra privaloma kas ketverius metus. Valstybės narės privalo parengti programas, kuriomis MVI būtų skatinamos atlikti energijos vartojimo auditą ir didinti namų ūkių informuotumą apie tokio audito naudą. Kadangi vykdant energijos auditą nustatomos galimybės sutaupyti energijos, energijos vartojimo auditas taip pat bus pagrindas vystyti energetinių paslaugų rinką.

Norint, kad vartotojai galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus dėl energijos tiekimo ir vartojimo, būtina informacija apie energijos suvartojimą. Todėl direktyvoje pateikiami išsamūs reikalavimai dėl galutinių vartotojų vartojimo matavimo ir sąskaitų išrašymo.

Maždaug 30 % ES pirminės energijos suvartojama energetikos sektoriuje, visų pirma transformuojant energiją į elektros energiją bei šilumą ir vykdant skirstymą. Todėl direktyvoje numatyta kuo labiau padidinti tinklo ir infrastruktūros naudojimo efektyvumą, sudaryti sąlygas reaguoti į paklausą ir skatinti tokį reagavimą, nustatyti įsipareigojimus ir paskatas daugiau naudoti itin didelio naudingumo kogeneraciją ir centralizuotą šilumos ir vėsumos tiekimą.

Efektyvus energijos vartojimas – vienas iš rentabiliausių būdų didinti energijos tiekimo saugumą ir mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir kitų teršalų išmetimą. Ir energetikos sistema, ir apskritai visuomenė energiją turi vartoti gerokai efektyviau. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas yra prioritetas visuose Energetikos veiksmų plane iki 2050 m. pateiktuose anglies dioksido išmetimo mažinimo scenarijuose, todėl ir šiame kontekste didžiausią dėmesį reikia teikti energijos vartojimo efektyvumui.

Pagrindinių rodiklių tendencijų analizė leidžia teigti, kad vykdant griežtą energijos vartojimo efektyvumo politiką ir visapusiškai įgyvendinus EVE direktyvą, ES vėl galėtų tikėtis įgyvendinti 2020 m. tikslą. Tai pasiekus, kasmet iki 2020 m. Europos namų ūkių ir pramonės išlaidos energijai sumažėtų maždaug 38 mln. EUR, poreikis investuoti į energijos generavimą ir skirstymą sumažėtų maždaug 6 mlrd. EUR ir maždaug 24 mlrd. EUR būtų investuota į mūsų namų ir biurų atnaujinimą, tuo suteikiant didesnę konkurencinę pranašumą mūsų pramonei ir didinant vietos užimtumą.

3. TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS SU IŠSAMESNĖMIS EVE DIREKTYVOS NUOSTATŲ TAIKYMO GAIRĖMIS

Didžioji dalis EVE direktyvos nuostatų į nacionalinę teisę turi būti perkeltos ne vėliau kaip 2014 m. birželio 5 d. Valstybės narės ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 5 d. praneša Komisijai, kokias su 7 straipsniu susijusias politikos priemones jos planuoja patvirtinti. Ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 31 d. valstybės narės turi pranešti Komisijai apie 5 straipsnio 6 dalyje numatyto alternatyvaus požiūrio taikymą ir apie 14 straipsnio 5 dalies reikalavimų taikymo išimtis.

Energijos vartojimo efektyvumas susijęs su daugeliu nedidelio masto veiksmų, todėl Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje pateiktos sudėtingos, išsamios ir dažnai labai techninio pobūdžio nuostatos. Komisijai svarbu glaudžiai bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kai jos perkelia ir veiksmingai įgyvendina direktyvą. Tuo tikslu ji parengė septynis

tarnybų darbinis dokumentus (TDD), kuriuose išsamiau paaiškinama, kaip, Komisijos tarnybų nuomone, turėtų būti suprantamos ir geriausiai taikomos tam tikros direktyvos nuostatos. Tie TDD nekeičia direktyvos teisinio poveikio ir nedaro poveikio įpareigojančiai direktyvos interpretacijai, kurią pateikia Teisingumo Teismas. Dokumentuose aptariamos direktyvos temos, kurios yra teisiškai sudėtingos, keliančios didelius reikalavimus ją perkeltiant ir turinčios didelį potencialą paveikti energijos vartojimo efektyvumą. Juose aptariami EVE direktyvos 5–11 ir 14 bei 15 straipsniai, kuriuose yra nuostatos dėl centrinės valdžios subjektų pastatų, viešojo pirkimo, energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų ir alternatyvų, energijos vartojimo audito, matavimo ir sąskaitų išrašymo, kogeneracijos, tinklų, reagavimo į paklausą. Reikėtų pažymėti, kad EVE direktyvoje pateikti būtiniausi reikalavimai ir kad pagal 1 straipsnio 2 dalį valstybės narės gali nustatyti griežtesnes Sąjungos teisę atitinkančias priemones.

Išsamūs TDD bus susieti su šiuo komunikatu; toliau pateikiama trumpa pagrindinių temų apžvalga.

Norint visapusiškai perkelti EVE direktyvą į nacionalinę teisinę bazę, reikalingas ilgalaikis planavimas, todėl Komisija skelbia šį komunikatą ir lydimuosius TDD gerokai iki direktyvos perkėlimo termino.

3.1. 5 straipsnio gairės (Pavyzdinis centrinės valdžios subjektų pastatų vaidmuo)

5 straipsnyje reikalaujama, kad valstybių narių centrinės valdžios subjektai kasmet renovuotų 3 % jiems priklausančių ir jų naudojamų pastatų, kurie neatitinka pagal Pastatų energinio naudingumo direktyvą 2010/31/ES nustatytų minimalių energinio naudingumo reikalavimų, ploto, kad jie būtų bent tokio vartojimo efektyvumo lygio, kokį jos nustatė taikydamos tą direktyvą. Valstybės narės privalo ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 31 d. sudaryti ir viešai paskelbti visų atitinkamų centrinės valdžios subjektų pastatų inventorių. Jeigu valstybė narė renovuoja daugiau nei 3 % bendro centrinės valdžios subjektų pastatų ploto, tokį perteklių ji gali susieti su bet kurių trejų praėjusių ar trejų ateinančių metų įsipareigojimu. Kaip alternatyvos 3 % bendro centrinės valdžios subjektų pastatų ploto renovacijai, valstybės narės gali imtis kitų ekonomiškai efektyvių priemonių, kuriomis būtų pasiektas bent lygiavertis energijos taupymo lygis centrinės valdžios subjektų pastatuose. Pagal alternatyvų modelį reikalaujamas sutaupyti energijos kiekis yra suvestinis, t. y. valstybės narės turi pasiekti bendrą metinį sutaupyto energijos kiekį per visą laikotarpį nuo 2014 m. iki 2020 m., nepriklausomai nuo to, kiek atskirai sutaupyta kiekvienais to laikotarpio metais. Nustatydamos kiekio, kurį reikia sutaupyti, lygį valstybės narės gali naudotis prognozėmis.

Nustatant 5 straipsnyje numatyto įsipareigojimo aprėptį, ypač svarbi EVE direktyvos 2 straipsnio 9 dalyje pateikta „centrinės valdžios“ apibrėžtis. „Centrinė valdžia – visi administraciniai padaliniai, turintys kompetenciją visoje valstybės narės teritorijoje“. Valstybės narės gali naudotis ne tik šia apibrėžtimi, bet ir Viešojo pirkimo direktyvos IV priedu¹², kuriame pateiktas visų valstybių narių centrinės valdžios subjektų sąrašas, ir centrinės valdžios apibrėžtimi, pateikta Tarybos reglamento Nr. 479/2009/EB dėl Europos bendrijos steigimo sutarties priede pateikto Protokolo dėl perviršinio deficito procedūros taikymo gairėse. Federacinės struktūros valstybėms narėms aktualus EVE direktyvos 17 konstatuojamosios dalies paskutinis sakiny.

5 straipsniui skirtime TDD pateikiami galimi kriterijai ir nuorodos, taikytini nustatant, kuriuos pastatus apima įsipareigojimas. Jame pateikiami ir praktiniai pavyzdžiai, kaip gali būti nustatytas ir pasiektas 3 % atnaujinimo tikslas ir įsipareigojimas, kai taikomas alternatyvus modelis.

¹² Direktyva 2004/18/EB.

3.2. 6 straipsnio gairės (Viešųjų organizacijų vykdomi pirkimai)

Viešojo pirkimo direktyvoje 2004/18/EB nustatoma viešojo pirkimo sistema ir siekiama užtikrinti tokius principus kaip sąžininga konkurencija ir didžiausia ekonominė mokesčių mokėtojų pinigų nauda. Klausimas, kas turi būti perkama, toje direktyvoje paliekamas spręsti specialiais teisės aktais, tokiais kaip EVE direktyva. EVE direktyvos 6 straipsnyje reikalaujama, kad tam tikromis sąlygomis centrinės valdžios subjektai pirktų produktus, paslaugas ir pastatus, atitinkančius aukštus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius, apibrėžtus tokiuose ES teisės aktuose, kaip Energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo direktyva¹³ ir papildomi deleguotieji reglamentai, Ekologinio projektavimo direktyva¹⁴ ir jos įgyvendinimo reglamentai ir Pastatų energinio naudingumo direktyva, arba programoje „Energy Star“. EVE direktyvos III priede nustatomas tuose ES teisės aktuose apibrėžtų energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų sąrašas.

TDD išaiškinamos atitinkamos ES teisės aktų, nurodomų III priede, nuostatos, susijusios su viešuoju pirkimu. Ir šiuo atveju, nustatant viešojo pirkimo prievolių taikymo sritį, labai svarbi „centrinės valdžios“ apibrėžtis.

Viešasis pirkimas susiejamas su įpareigojimu tada, kai patenkinamos tokios sąlygos kaip ekonominis efektyvumas, techninis tinkamumas ir platesnio masto tvarumas. TDD tos sąlygos paaiškinamos, pavyzdžiui, koks skirtumas tarp eksploatavimo ciklo ekonominio efektyvumas ir ekonominio pagrįstumo ir kokiomis aplinkybėmis valstybės narės galėtų juos taikyti. Dokumente taip pat išvardyti galimi kriterijai, kuriais remiantis valstybės narės galėtų nustatyti, kuriems subjektams taikomi viešojo pirkimo įpareigojimai.

3.3. 7 straipsnio gairės (Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimai ir alternatyvos)

Įgyvendinus 7 straipsnį būtų sutaupyta pusę EVE direktyvoje numatomo sutaupyti energijos kiekio. Jis sudėtingas ir kai kurias nuostatas¹⁵ reikėtų pradėti taikyti iki EVE direktyvos galutinio perkėlimo termino. .

Straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės siekdamos, kad galutiniai vartotojai sutaupytų tam tikrą tikslinį energijos kiekį, nustatytų energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemas arba taikytų alternatyvias politikos priemones. Kiekis, kuris turi būti sutaupytas taikant energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemas ir alternatyvias priemones pagal 9 dalį, turi bent prilygti kasmet nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. sutaupomam naujam energijos kiekiui, atitinkančiam 1,5 % visų energijos skirstytojų arba visų mažmeninės prekybos energija įmonių kasmet galutiniams vartotojams parduodamo kiekio, apskaičiuojamo pagal 2010, 2011 ir 2012 m. vidurkį. TDD paaiškinama, kaip turėtų būti apskaičiuojamas tas bendras tikslinis per 2014–2020 m. įsipareigojimo laikotarpį kaupiamuoju būdu naujai sutaupytiną energijos kiekį ir kokie statistiniai duomenys galėtų būti panaudoti. Be to, tą kiekį valstybės narės gali sumažinti iki 25 %, naudodamosi keturiomis specifinėmis galimybėmis: naudoti mažesnes sutaupymo normas, iš dalies ar visiškai neįskaičiuoti apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemai priklausančios pramonės; įskaičiuoti tam tikrą tiekimo pusėje sutaupytą energijos kiekį arba energijos kiekį, sutaupyta dėl ankstyvų, nuo 2008 m. gruodžio 31 d. įgyvendinamų veiksmų, kurie turės poveikį ir 2020 m. TDD paaiškinama, kaip būtų galima pasinaudoti šiomis 7 straipsnio 2 dalyje išdėstytomis galimybėmis.

¹³ Direktyva 2010/30/ES.

¹⁴ Direktyva 2009/125/EB.

¹⁵ 7 straipsnio 9 dalis ir V priedo 4 dalis. Valstybės narės iki 2013 m. gruodžio 5 d. privalo pranešti Komisijai apie planuojamas priimti politikos priemones.

TDD pateikiami politikos priemonių ir jas taikant sutaupomo energijos kiekio, kurį galima įskaiciuoti, pavyzdžiai. Dokumente taip pat atkreipiamas dėmesys į EVE direktyvos V priede išdėstytus metodus ir principus, kurių reikia laikytis apskaičiuojant sutaupytą energijos kiekį.

Kadangi reikia sutaupyti „naują“ kiekį, pagal 7 straipsnį galima įskaiciuoti ne visa, ką valstybės narės bet kuriuo metu yra padariusios galutinio energijos suvartojimo efektyvumo srityje. TDD paaiškinama, kad energijos kiekis, sutaupytas taikant atskirus veiksmus per įsipareigojimo laikotarpį, t. y. nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d., gali būti įskaiciuojamas, net jei politikos priemonės, kuriomis buvo inicijuoti veiksmai, buvo priimtos ir (arba) pradėtos taikyti iki 2014 m. sausio 1 d. Perkeldamos ir įgyvendindamos direktyvą valstybės narės privalo ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 5 d. pranešti Komisijai apie planuojamą, siūlomą ar teisiškai apibrėžtą išsamią metodiką, taikytiną įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemas, ir apie politikos priemones, kurias jos planuoja kaip alternatyvias priemones.

Vertėtų priminti, kad valstybės narės privalo nustatyti veiksmingų, proporcingų ir atgrasomųjų sankcijų, kurios būtų taikomos, kai nevykdomos pagal šį straipsnį priimtos nacionalinės nuostatos, taisyklės (EVE direktyvos 13 straipsnis).

3.4. 8 straipsnio gairės (Energijos vartojimo auditas ir energijos naudojimo vadybos sistemos)

8 straipsnyje valstybėms narėms nustatomi du pagrindiniai įpareigojimai – siekti, kad visų sektorių galutiniams vartotojams būtų prieinamas energijos vartojimo auditas, ir užtikrinti, kad įmonės, kurios nėra MVĮ, atliktų energijos vartojimo auditą bent kas ketverius metus. Auditas turi būti ekonomiškai efektyvus ir atliekamas kvalifikuotų ir (arba) akredituotų ekspertų arba prižiūrimas nepriklausomų institucijų.

EVE direktyvoje MVĮ apibrėžiamos nuoroda į Komisijos rekomendaciją 2003/361/EB ir TDD paaiškinami toje rekomendacijoje pateiktos apibrėžties elementai (mažiau nei 250 darbuotojų, metinė apyvarta neviršija 50 mln. EUR ir (arba) bendras metinis balansas neviršija 43 mln. EUR). Apibrėžiant darbuotojus taikomos nacionalinės darbo reglamentavimo taisyklės. TDD paaiškinama, kad pagal ES apibrėžtį įmonė vienoje valstybėje turi nustatyti, ar ji turi partnerių kitoje valstybėje arba yra susijusi su įmone kitoje valstybėje. Taip būna, kai įmonė turi daugiau nei 25 % kapitalo arba balsavimo teisių kitoje įmonėje¹⁶ (arba atvirkščiai), ir tokiu atveju, nustatant, ar įmonės yra MVĮ, reikia vertinti bendrą darbuotojų skaičių įmonėse partnerėse ar susijusiose įmonėse.

Norint visoje ES suderinti apibrėžtį ir taikyti vienodas sąlygas reikia, taikant tą apibrėžtį praktiškai, atsižvelgti, pavyzdžiui, į konsoliduotus duomenis apie kiekvieną įmonę, įskaitant kitose valstybėse narėse ir už Europos ribų. TDD pateikiami pavyzdžiai priemonių, kurios galėtų tiktai nustatant, ar įmonei tenka prievolė atlikti energijos vartojimo auditą: tai, pavyzdžiui, MVĮ registrai, viešieji įmonių registrai pagal dydį ir pan.

Dėl to nedideliems filialams vienoje valstybėje narėje gali būti privaloma atlikti energijos vartojimo auditą kas ketverius metus, nes jų neaprepia MVĮ apibrėžtis ir jie priskiriami didelėms įmonėms. Tai neturėtų būti laikoma papildoma ar neproporcinga našta¹⁷, nes, viena

¹⁶ Apskritai, dauguma MVĮ yra *autonomiškos*, nes jos arba yra visiškai nepriklausomos arba yra smulkiosios partnerės vienoje ar keliose kitose įmonėse (kiekvienoje jų valdo ne daugiau 25 %). Jei toks holdingas padidėja iki ne daugiau kaip 50 %, laikoma, kad įmonių santykis yra *partnerinis*. Viršijus tą ribą įmonės yra *susijusios*.

¹⁷ VI priedo d punkte reikalaujama, kad energijos vartojimo auditas būtų „proporcingas“. Proporcingumo principas reiškia ir tai, kad reikia patikrinti, ar teisinė ar administracinė priemonė ar instrumentas yra tinkami ir būtini konkrečiam tikslui ar uždaviniui pasiekti ar įgyvendinti. Europos Sąjungos Teisingumo

vertus, tokios įmonės galbūt jau naudojami energijos naudojimo vadybos sistemomis ir todėl gali būti atleistos nuo prievolės atlikti auditą arba gali būti sudariusios susitarimą, pagal kurį atlikti auditą filialui galėtų padėti, pavyzdžiui, patronuojančiosios įmonės vidaus ekspertai; kita vertus, tas energijos vartojimo auditas veikiausiai bus nedidelės apimties ir nebrangus.

TDD paaiškinama, koks lankstumas leidžiamas pagal 8 straipsnį, kai įgyvendinama audito prievolė. Pagal paaiškinimą, didelės įmonės, kurios taiko energijos naudojimo vadybos sistemas ar aplinkos valdymo sistemas, yra atleidžiamos nuo reikalavimo kas ketverius metus atlikti energijos vartojimo auditą. Laikoma, kad didelės įmonės, kurios pagal savanoriškus susitarimus atlieka energijos vartojimo auditą (adekvačiai prižiūrimos), įvykdo standartinį energijos vartojimo audito reikalavimą.

Siekdamos užtikrinti aukštą energijos vartojimo audito ir energijos naudojimo vadybos sistemų kokybę valstybės narės privalo pagal EVE direktyvos VI priedą nustatyti mažiausius energijos vartojimo audito reikalavimus; TDD pateikiama praktinių pavyzdžių, kiek išsamus turėtų būti energijos vartojimo auditas. Gairių dokumente taip pat paaiškinama, kaip EVE direktyvos audito sistemos susijusios su Reglamente (EB) Nr. 765/2008 nustatyta akreditavimu ir atitikties vertinimu.

Svarbu priminti, kad, kaip ir 7 straipsnio atveju, valstybės narės privalo nustatyti sankcijų taikymo nacionalinių nuostatų dėl energijos vartojimo audito nevykdymo atveju taisykles.

3.5. 9–11 straipsnių gairės (matavimo ir sąskaitų išrašymo informacija)

9 straipsnyje reikalaujama, kad elektros energijos, gamtinių dujų, centralizuotai tiekiamos šilumos ir centralizuotai teikiamos vėsumos ir buitinio karšto vandens galutiniam vartotojams už konkurencingą kainą būtų įdiegti individualūs skaitikliai, tiksliai parodantys energijos suvartojimą ir pateikiantys informaciją apie laiką, kada ji buvo suvartota (išskyrus techniniais ar finansiniais argumentais pagrindžiamas išimtis). EVE direktyvos nuostatos dėl matavimo ir sąskaitų išrašymo informacijos atkartoja kai kurias ankstesnės direktyvos (2006/32/EB) dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų nuostatas ir sustiprina jų poveikumą (2014 m. birželio 5 d. EVE direktyva daugumą tų nuostatų panaikins). Nuo 2016 m. gruodžio 31 d. reikalavimas individualius suvartojimo skaitiklius suteikti šilumos ir vėsumos galutiniam vartotojams bus taikomas taip pat daugiabučiams ir daugeliui paskirčių naudojamiems pastatams, kuriuose yra centrinis šilumos / vėsumos tiekimo šaltinis arba kuriuos aptarnauja centrinis daug pastatų aptarnaujantis šaltinis (išskyrus techniniais ar finansiniais argumentais pagrindžiamas išimtis).

Gairių dokumente aiškiai pasakoma, kad 9 straipsnyje nereikalaujama įdiegti pažangiųjų skaitiklių sistemų (tai reglamentuojama trečiojo dokumentų rinkinio direktyvose 2009/72/EB ir 2009/73/EB), bet veikiau paaiškinama, kad, jei valstybė narė įdiegia pažangiuosius skaitiklius, tada pagal 9 straipsnio 2 dalį taikomi įvairūs įpareigojimai, tokie kaip būtinybė užtikrinti, kad pažangiaisiais skaitikliais galėtų būti matuojama iš vartotojo patalpų į tinklą tiekiamą energiją. Jame taip pat pateikiamas vertinimas, kad „galutinis vartotojas“ gali reikšti ne tik energijos vartotoją, bet ir kolektyviai energiją perkantį asmenį ar organizaciją, tokią kaip daugiabučio savininkų kooperatyvas. 10 straipsnyje reikalaujama, kad galutiniam vartotojams, kurie turi tradicinius individualius skaitiklius, bent kas 6 mėnesius būtų sąskaitomis pranešama, kiek jie turės mokėti už energiją, kurią suvartojo per praėjusį laikotarpį, arba kas 3 mėnesius, jeigu jie to paprašo arba jeigu jiems sąskaitos išrašomos elektroniniu būdu.

Teismas taiko proporcingumo principą tada, kai teisinės priemonės kertasi su privačiais interesais, o individualios teisės – su pagrindinėmis laisvėmis.

Kai pažangieji elektros energijos ir (arba) dujų skaitikliai yra įrengti, 10 straipsnyje galutiniam vartotojui suteikiama teisė į išsamią informaciją apie energijos suvartojimą pagal galiojančią tiekimo sutartį per praėjusius dvejus metus ir teisė (su išimtimis) į palyginimą su tipinio vartotojo suvartojimu.

11 straipsniu galutiniams vartotojams suteikiama teisė nemokamai gauti sąskaitas ir sąskaitų išrašymo informaciją apie tai, kaip jie vartoja energiją.

Vertėtų priminti, kad valstybės narės privalo nustatyti proporcingų ir atgrasomųjų sankcijų, kurios būtų taikomos, kai nevykdomos pagal 9–11 straipsnius priimtose nacionalinės nuostatos, taisyklės (EVE direktyvos 13 straipsnis).

3.6. 14 straipsnio gairės (Šildymo ir vėsinimo efektyvumo skatinimas)

14 straipsniu pakeičiamos esminės Direktyvos 2004/8/EB dėl termofikacijos skatinimo nuostatos ir praplečiama taikymo sritis. Gairėse aptariami tik nauji, EVE direktyva nustatyti aspektai.

Valstybės narės privalo parengti išsamų vertinimą, kuriuo nustatytų itin didelio naudingumo kogeneracijos ir efektyvaus centralizuoto šilumos bei vėsumos tiekimo ekonomiškai efektyvias naudojimo galimybes, atsižvelgdamos į klimato sąlygas, ekonominį pagrįstumą ir techninį tinkamumą. Apie tą vertinimą Komisijai turi būti pranešta ne vėliau kaip 2015 m. gruodžio 31 d. Atsižvelgdamos į nustatytąsias galimybes, valstybės narės turėtų imtis priemonių išnaudoti itin didelio naudingumo kogeneracijos ir efektyvaus centralizuoto šilumos bei vėsumos tiekimo ekonomiškai efektyvias naudojimo galimybes. Atlikdamos vertinimą valstybės narės turėtų suteikti informacijos apie priemones, strategijas ir politiką, kurios galėtų būti priimtose siekiant išnaudoti itin didelio naudingumo kogeneracijos galimybes iki 2020 m. ir 2030 m. Kai statomi ar iš esmės atnaujinami elektros energijos generavimo ir pramoniniai įrenginiai, kurių bendra šiluminė galia yra didesnė nei 20 MW, privaloma atlikti kaštų ir naudos analizę apie kogeneracijos, atliekinės šilumos panaudojimo ar jungties su centralizuota šildymo tiekimo sistema perspektyvumą. Į kaštų ir naudos analizės rezultatus reikėtų atsižvelgti išduodant leidimus įrenginiams statyti ar atnaujinti ir leidimai turėtų tuos rezultatus atspindėti.

TDD išsamiai paaiškinami reikalavimai, keliami išsamaus vertinimo turiniui ir kaštų ir naudos analizės metodikai, ir atleidimo nuo prievolių, susijusių su įrenginiais, galimybė.

3.7. 15 straipsnio gairės (Energijos transformavimas, perdavimas ir skirstymas)

15 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad nacionalinės energetikos reguliavimo institucijos, perdavimo ir paskirstymo sistemų operatoriai maksimaliai padidintų pažangiųjų tinklų teikiamą energijos vartojimo efektyvumo didinimo potencialą, įvertintų ir pagerintų su dujų ir elektros energijos infrastruktūros konstrukcija ir eksploatavimu susijusį energijos vartojimo efektyvumą ir užtikrintų, kad jų tarifai ir reguliavimas atitiktų specifinius energijos vartojimo efektyvumo kriterijus ir nekludytų reaguoti į paklausą. Valstybės narės ne vėliau kaip 2015 m. birželio 30 d. turi įvertinti dujų ir elektros energijos infrastruktūros energijos vartojimo efektyvumo potencialą ir nustatyti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones savo tinklų infrastruktūroje. Straipsnyje nustatomi kogeneracijos būdu pagamintos šilumos ir elektros energijos priėmimo ir persiuntimo prioritetai, o dalyvavimo didmeninėse ir mažmeninėse rinkose srityje paklausos ištekliai, ypač reagavimas į paklausą, laikomi tiek pat svarbiais kaip tiekimas. Straipsnyje aiškiai skatinama reagavimo į paklausą prieiga prie balansavimo, rezervo ir kitų paslaugų rinkų ir reagavimo į paklausą dalyvavimas jose: reikalaujama apibrėžti technines ir sutartines dalyvavimo, įskaitant agregatorių ir kitų reagavimo į paklausą paslaugų teikėjų dalyvavimą, detales.

4. IŠVADA

Energijos vartojimo efektyvumas yra sudėtingas ir daug valdžios institucijų pajėgumo reikalaujantis klausimas. Valstybių narių priimti įsipareigojimai gali politiškai nesutapti su jų įgyvendinimu. Energijos vartojimo efektyvumo direktyva Europos lygmeniu priimtiems energijos vartojimo efektyvumo uždaviniams suteikia naują plačiai apimančią teisinę struktūrą. Iki šios dienos energijos vartojimo efektyvumo teisės aktai įgyvendinti tik iš dalies. The EVE direktyva pakeičiamos ir sustiprinamos dvi energijos vartojimo efektyvumo direktyvos (2004/8/EB dėl kogeneracijos ir 2006/32/EB dėl energetinių paslaugų), ir ji yra susieta su prievolėmis, jau nustatytomis Direktyvoje 2009/125/EB dėl ekologinio projektavimo, Direktyvoje 2010/30/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo ir Direktyvoje 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo. Kaip minėta 2 dalyje, 2014 m. Komisija privalo Europos Parlamentui ir Tarybai pateikti ataskaitą apie pažangą įgyvendinant 2020 m. tikslą ir tame vertinimo dokumente prireikus gali būti pasiūlymų dėl tolesnių priemonių. Tikimasi, kad šis komunikatas ir lydimieji TDD padės valstybėms narėms perkelti ir įgyvendinti didelio užmojo priemones, dėl kurių jos susitarė Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje.